

Útközben.
A Néprajzi Múzeum új állandó kiállításainak előkészítése (119665)
2017-2020

Témavezető: Szarvas Zsuzsanna

A Néprajzi Múzeum 2022-ben – történetében először – új, saját épületbe költözik. Az intézmény kiemelt feladata az **új állandó kiállítások** előkészítése. Az új tárlatok szakmai megalapozását, **tudományos előkészítését** volt hivatott segíteni a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatalhoz benyújtott pályázat.

Az *Útközben* kutatási program kiemelt célja a Néprajzi Múzeum új állandó kiállításának előkészítése, a kutatási időszak végére a kiállítás forgatókönyvének létrehozása volt. A kitűzött cél teljes egészében teljesült, sok más eredmény mellett a forgatókönyv elkészült, jelenleg a kiállítás megvalósítása folyik.

A résztvevők

A projekt megvalósításában (amelyben valójában részt vett a Néprajzi Múzeum teljes szakmai csapata) 15 fő tevékenykedett, s bár közülük többen időközben távoztak a Néprajzi Múzeumból, továbbra is részt vettek az előkészítő munkákban. A harmadik évtől 1 fő (Mácsai Boglárka) kapcsolódott be a kutatási program munkájába.

Megvalósítás módja, üteme

A megvalósítás egészében a tervezettnél megfelelően zajlott, s bár a négy év alatt bizonyos feladatok átütemezésre kerültek (ld. nemzetközi konferencia más szakaszban történő megvalósítása) a kutatási tervben megfogalmazottak maradéktalanul megvalósultak.

Az első időszakban a kiállítás koncepciójának előkészítése érdekében történő rendszeres szakmai konzultációk, gyűjteményi kutatómunka, más múzeumokban való tájékozódás zajlott, kialakultak a tervezett kiállítások legfontosabb elemei, megtörtént az elméleti keretek meghatározása. Ezt követően az intenzív feltáró és kutatómunka során megtörtént a projekt finomhangolása, melynek következtében bizonyos munkafázisok hátrébb, mások pedig előrébb kerültek. Kialakultak a kiállítás tematikus egységei, megfogalmazódtak a digitális installációs elemek beillesztési lehetőségei. A harmadik szakaszban a korábban körvonalazódott keretek, tematikák mentén tovább folytatódott a kutatómunka, a kiállítás egységeinek pontosítása, szerkezeti elemek újragondolása, a konkrét tárgyi/fotó/zenei stb. anyag kiválasztása. Végül megtörténe a kiállítás egységeinek, szerkezetének, valamint a konkrét tárgyi/fotó/kézirat/zenei stb. anyagnak a kiválasztása és véglegesítése. Elkészült a kiállítás témakönyve és a forgatókönyve is.

Tapasztalatszerzés:

A különböző intézmények állandó kiállításai különböző rendezőelvek mentén szerveződnek. A tematikus megközelítésű etnológiai kiállítások jelentős része elszakadt a hagyományos, földrészek szerinti felosztástól (Barcelona, Marseille, Lyon, Köln), de van, ahol ez a rendezőelv megmaradt (Genf). A mozaikszerű bemutatás módszerét több kiállítás alkalmazza (Köln, Tartu), vannak olyan kiállítások, amelyek egy központi fogalomra fűzik fel kiállításukat (Ljubljana, Musee de L'Homme), mások a fogalmi keretek meghatározását tartják fontosnak (Basel, Lyon). Az esztétikai megközelítés több intézmény számára meghatározó fontosságú (Barcelona, Quai Branly), mások a kortárs művészet beemelését is fontosnak tartják (Lyon, Marseille).

Több múzeum tekinti prioritásnak a tudomány- és intézménytörténet beemelését a kiállításba (Köln, Stockholm, Ljubljana). Több állandó kiállításban jelenik meg a látványraktár mint kiállítási elem (Köln, Stockholm, Antwerpen, Tartu), illetve a fiatal generációk megszólítása is egyre több helyen kap hangsúlyos szerepet, akár a gyermekmúzeum megjelenésének formájában (Tartu, Köln, Tropen Museum, Amszterdam).

A különböző kiállításokban megjelenő, esetleg számunkra is hasznosítható fogalmak az identitás, önreflexió, kulturális változás, európai perspektíva, a globalizáció, ember és környezete, tudás, hely, közvetítés, felelősség stb. A kiállítások megfogalmazási módja is többféle: van, ahol a kérdéseket (és nem a válaszokat) helyezik középpontba, máshol emblematikus tárgyak kiemelésével élnek, több helyen hangsúlyos szerepet kap a személyes történelem, a történetmesélés. Van, ahol nagy, átfogó koncepciók mentén építik fel a kiállítást, máshol inkább a kontextualizálás kerül előtérbe. A lineáris felépítést egyre inkább háttérbe szorítja a mozaikszerű, sokszempontú bemutatás.

A projekt résztvevőinek a támogatás jóvoltából lehetősége volt ellátogatni több európai és amerikai múzeumba, s az ott szerzett tapasztalatok szervesen beépültek a kiállítás koncepcionális tervezésének folyamatába. A Népművészet munkacsoport munkatársai (Lackner Mónika, Szabó Magdolna, Tasnádi Zsuzsanna) stockholmi múzeumokat látogattak meg. A kerámiatérrel dolgozó munkacsoport tagjai (köztük a Földessy Edina és Szeljak György) Faenzában tanulmányozták az ottani kerámiamúzeum gyűjteményét. Illetőleg közös múzeumlátogatást szerveztünk minden résztvevő számára a bécsi Weltmuseum új állandó etnológiai kiállításának megtekintésére. Szakmai tárlatvezetésen vettünk részt, tapasztalatainkat pedig közösen, egy workshop keretében elemeztük.

Konferenciák

A kutatási projekt résztvevői több hazai konferencián vettek részt előadóként vagy hallgatóként. Több munkatárs vett részt a projekthez kapcsolódó nemzetközi konferenciákon. Bata Tímea Spanyolországban, Foster Hannah Daisy Prágában, Szarvas Zsuzsa Turkuban tartott előadást a kiállításához kapcsolódóan.

Kőszegi Gábor a MuseumNext nagy nemzetközi konferenciáján vett részt Londonban.

Kutató-, feldolgozó munka, belső workshopok:

A projekt teljes időszakára jellemző volt, hogy belső workshopokon vitattuk meg a felmerülő kérdéseket, előadásokat tartottunk a jobb felkészülés érdekében. Ezek során a következő témákban hangzottak el előadások: Tárgyak a középpontban? A tárgyak szerepe egy néprajzi állandó kiállításban; Képek és képtelenségek. Képhasználat néprajzi kiállításokban; Klasszikus témák, kortárs formák; Kiállítás tárgyak nélkül; Gyermekmúzeum mint állandó kiállítás; Raktár és/vagy galéria – dilemmák és megoldások Vancouvertől Berlinig; Régi múzeumi hagyományok, gyűjtések új kiállításokban. Ezeket a beszámolókat minden esetben viták követték, amelyek alkalmat adtak bizonyos kérdések tisztázására, alapkérdések lefektetésére.

Munkacsoportokban dolgoztunk, szakmai konzultációkat folytattunk. A munkacsoportok munkájában nemcsak a projektben résztvevők, hanem – a munka nagyságrendje miatt – szinte az egész múzeum tudományos csapata részt vett. Továbbra is rendszeres megbeszélések folytak részben a munkacsoportokon belül, részben a munkacsoportok között a koncepció finomításáról, sarokpontokról, a kiállítás résztémáinak pontosításáról. A koncepciófejlesztő munkacsoport két alkalommal több

napos intenzív workshop keretében formálta a kiállítási struktúrát, a témakönyvet, végezte a tematikai, fogalmi összeecsiszolást.

Folyt a kiállítás anyagához az anyaggyűjtés: tárgylisták, fotólisták stb. összeállítása, részletes gyűjteményfeltáró munka, levéltári kutatás, hagyatékok feldolgozása.

A tárgylisták, fotólisták készítéséhez fontos volt megteremteni a tárgyak stb. adatbázisba való rögzítésének lehetőségét, s végül létrejött az adatbázisból kinyerhető forgatókönyvstruktúra, melynek segítségével folyamatosan adatok, információk tölthetők fel a tárgyakról, ezzel is segítve a kiállítás tervezési folyamatát.

Eredmények

Többszólamú múzeum. Néprajzi múzeumi dilemmák a 21. század elején
(Szerkesztők: Foster Hannah Daisy, Földessy Edina, Hajdu Ágnes, Szarvas Zsuzsa, Szeljak György)

Az átalakulás előtt álló Néprajzi Múzeum kutatási programban résztvevő munkatársai olyan fordításkötetet állítottak össze, amely áttekinti a néprajzi/antropológiai múzeumok jelenlegi helyzetét, útkereséseit, különös tekintettel az utóbbi időben megnyílt állandó kiállítások tanulságaira és kritikai értelmezéseire. A kötet tíz tanulmánya a kortárs néprajzi muzeológia fontos csomópontjait jelöli ki. A különböző nézőpontokat tükröző elméleti megközelítéseket konkrét kiállítások kurátori praxisainak bemutatása egészíti ki. A kötet láttelep a 21.század elejének – elsősorban néprajzi – múzeumokat érintő problémáiról.

Tanulmánykötet (Néprajzi Értesítő 100)

A tanulmányok a Néprajzi Múzeum évkönyve, a Néprajzi Értesítő 100. évfolyamának jubileumi kötetében jelentek meg, valamennyi – erősen gyűjteményközpontú tanulmány – a készülő állandó kiállítás előkészítésének tekinthető.

Szarvas Zsuzsa bevezető tanulmánya a Néprajzi Értesítő történetének jellemző korszakait vizsgálja, különös hangsúllyal az évkönyv tematikai és a gyűjteményi anyag összefüggéseire. Az első világháború körüli időszak egy sajátos gyűjteményi lenyomatával foglalkozik *Kőszegi Gábor* tanulmánya, aki egy jelentős tárgyi korpusz, a hadicélú fémgyűjtés keretében, a Magyar Fémelosztó Rt átadásából múzeumba került anyag történetét vizsgálja. *Lackner Mónika* és *Tasnádi Zsuzsanna* írása egy kézimunkakereskedő életútjának állomásain keresztül vizsgálja a népművészet felfogásának változását. *Ferenczi Jolán* háziipari és népművészeti kereskedőnő (1888-1962) életútját és 2012-ben a Néprajzi Múzeumba került hagyatékát dolgozza fel. *Bata Tímea* tanulmánya a Néprajzi Múzeumban őrzött, az 1920-30-as években Csömörön készült felvételekből kiindulva arra a kérdésre keresi a választ, hogyan ragadható meg a „magyaros” stílusú fotográfia találkozása a faluval. Milyen különbségek és hasonlóságok rajzolódnak ki az azonos helyszínen, egyazon korszakban készült néprajzi és/vagy művészi fényképekből. *Foster Hannah Daisy* írása felvázolja, hogy mi az a tágabb kontextus, amelyben a Néprajzi Múzeum leendő ifjúsági kiállítása pozícionálhatja majd magát.

Ethnozooom – animációs film a kiállítás fogadófalára

A kiállítás fogadófalára tervezett, az állandó kiállítás anyagát értelmező animációs film egyben az online térben bemutatva a készülő kiállítás egyfajta beharangozója is lett, a kész kiállítás több terében is bemutatható lesz. Öt – különböző szempontok alapján kiválasztott, a gyűjtemény eltérő aspektusait jól reprezentáló tárgy segítségével

játékos módon kíván képet adni a múzeumi munka sokféleségéről, a tárgyak múzeum előtti és alatti életéről, gyűjtő és tárgy, tárgy és múzeum kapcsolatáról.

Az elkészült film **öt emblematis mus múzeumi tárgy** történetét, múzeumba kerülésének módját, múzeumi életét mutatja be, felidézve közben gyűjtőiket, a gyűjtés körülményeit is. A tárgyak a világ és Magyarország különböző helyeiről származnak Japántól Venezueláig, Erdélytől az Alföldön át Budapestig.

A múzeum egyes leltári számot viselő tárgya egy japán lampion, amelyet a múzeumalapító Xántus János szerzett be 1868-as ázsiai expedíciója során. Az erdélyi Mikházán egy 1673-ban készült székykaput Szinte Gábor rajztanár fotózta és rajzolta le 1909-ben, s a tárgy végül 1913-ban került be a Néprajzi Múzeumba. A neves néprajzkutató Györffy István a felvidéki Ipolykeszin járva 1912-ben egy kanász teljes ruházatát – köztük egy gyönyörűen hímzett cifraszűrt – begyűjtötte a Néprajzi Múzeum számára. Az amerikanista Boglár Lajos az 1960-as években Venezuelában járva a piaroa indiánok szertartási maszkját gyűjtötte be többszáz másik tárgy között. A Néprajzi Múzeum kortárs kutatásait pedig egy gördeszkás cipő és annak története képviseli. A koncepció fejlesztésén egy kisebb munkacsoport (Bata Tímea, Hajdu Ágnes, Szarvas Zsuzsa) dolgozott együtt az animációs film készítőjével, Bertóti Attilával

Digitális tartalmak forgatókönyve: képzés és koncepciófejlesztés

A projektben résztvevő munkatársak egy digitális múzeum képzésen vettek részt, ahol Ruttkay Zsófia vezetésével workshopok keretében ismerkedtek a múzeumi digitális technológiák eszközeivel, műfajaival, lehetséges funkcióival. A kurzus során azokra a kérdésekre kerestük a választ, hogy a digitális technológiák milyen kihívásokat jelentenek a múzeumok számára, hogyan tudnak az internet-bennszülöttek számára vonzó alkalmazásokkal szolgálni, hogyan fejlődtek a különböző múzeumi digitális technológiák. Nemzetközi példákon keresztül ismerkedtünk az adatvizualizáció, interaktív térképek, láthatatlan technológiák, internet és social média felhasználási lehetőségeivel. A résztvevők egy-egy hazai múzeumi kiállítás digitális tartalmainak elemzésén keresztül tapasztalhatták meg a különböző alkalmazások pozitív és negatív oldalait, tanulságait. Végül a digitális alkalmazások fejlesztésének fázisaival ismerkedtek a kurzus résztvevői fejlesztői, múzeumi és felhasználói oldalról egyaránt körüljárva a kérdést.

A digitális fogadófal megvalósítása mellett folyt a kiállítás különböző tereibe tervezett digitális alkalmazások koncepcionális előkészítése. Ruttkay Zsófia irányításával áttekintettük az egyes témákhoz alkalmazható digitális megoldások lehetőségeit és műfajait, és elkészült a kiállítás digitális alkalmazásainak forgatókönyve is.

Útközben konferencia

A kiállítási forgatókönyv előkészítése mellett a projekt kiemelt feladata egy, a kiállítást elemző nemzetközi konferencia megszervezése volt. A konferencia megrendezésére 2020 november 16-18 között került sor. A járványhelyzet miatt online térbe kényszerült a konferencia, de igyekeztünk ennek pozitívumait kihasználni. A feszes menetrendű konferencia 3 napjának összesen 612 résztvevője volt. A konferencia teljes anyaga, az elhangzott előadások elérhetőek a Néprajzi Múzeum etnotube csatornáján. Ez volt az első alkalom, amikor a múzeum a szakmai közönség számára bemutatta készülő kiállításainak koncepcióját.

Az Útközben – En Route nemzetközi online konferencia intenzív három napot jelentett a múzeum életében. Míg a szimpózium első napján külföldi múzeumok új, átfogó,

néprajzi vagy antropológiai kiállításainak példáit, tapasztalatait ismerhettük meg Varsótól Tartu városáig, addig a második és harmadik napon hazai szakemberek, antropológusok, néprajzkutatók, muzeológusok és kurátorok folytattak izgalmas párbeszédet a készülő állandó kiállításokról. Barbara Kirshenblatt-Gimblett a Néprajzi Múzeum készülő kiállítási koncepciójának alapvető kérdéseit elemezte, más múzeumi példákkal világította meg a küldetés hangsúlyos elemeit, és kiemelte a múzeumi gyűjtemény különböző közösségekkel való kapcsolata és a kritikai látásmód fontosságát. Bojana Rogelj Škafar a kritikai szemléletmódhoz szorosan kapcsolódva többek között a kiállítás identitásképzésben betöltött szerepét húzta alá.

Ezt követően a hallgatóság három nemrégiben nyílt néprajzi/antropológiai kiállítás tapasztalataival ismerkedett. Christian Schicklgruber a bécsi Weltmuseum igazgatója, Bambi Ceuppens, a tervureni Közép-Afrika Múzeum vezető kurátora és Kristel Rattus, az Észt Nemzeti Múzeum felelős kurátora ismertette kiállításuk koncepcionális kereteit és a megvalósítás tanulságait.

A konferencia honlapján már előzetesen elérhető volt Szarvas Zsuzsa a teljes kiállítási koncepciót ismertető angol nyelvű prezentációja és Kemecei Lajos főigazgató a kiállítási egységeket áttekintő előadása is.

A konferencia második napján a hiánypótló Kerámiatér koncepcióját ismerhette meg a hallgatóság. A látványtár és a kiállítás műfajok határán egyensúlyozó egységre Magyar Márta, a debreceni Déri Múzeum néprajzos muzeológusa és Novák Piroska, design- és művészetteoretikus reagált. Magyar Márta felhívta a figyelmet a tárgyak installálásban rejlő újító lehetőségekre. Novák Piroska meggyőzőnek, irányadónak és inspirálónak írta le a Kerámiatér koncepcióját. Kiemelte, hogy fontos vállalás az intézmény részéről, hogy ez az egység ingyenesen lesz látogatható, és érzékenyen reflektált arra, hogy az egykori Felvonulási téren épülő új múzeum és benne a Kerámiatér hogyan írhatja át a tér funkcióját és emlékezetét.

A második kiemelt szekció témája az Ifjúsági kiállítás volt, amely alternatív világkiállításaként 6 nagy téma köré csoportosulva mutat be párhuzamos világokat a 0-18 éves korosztály számára: nem reprezentatív módon, hanem kritikai és kérdező attitűddel. A cél, hogy a szabad játékon keresztül biztosítsanak teret a tanulásnak, tudáscserének. Bán Dávid kulturális antropológus szerint mivel másként kell megszólítani egy hat és egy tizenhat éves gyereket, célszerű lenne differenciálni a kiállítást. A művészetpedagógus Éliás István szerint hiánypótló lesz a tárlat, mert ez a kritikai attitűd nem feltétlenül jelenik meg a mai, ifjúságot célzó kiállításokban. A kiállítás olyan módszertani bázis lehet a jövőben, ahol bemutatók, képzések valósulhatnak meg. Éliás kiemelte, hogy a "a kiállításnak is tanulnia kell", vagyis elengedhetetlen, hogy mobil és variábilis legyen, a működés közben szerzett tapasztalatok alapján újragondolható és újrendezhető. Mindkét hozzászóló szerint az Ifjúsági kiállítás létrehozása alapvetően jó és fontos kezdeményezés a Néprajzi Múzeum részéről, mely nem előkép nélküli, s amelyre nagy szükség van.

A Gyűjteményi kiállítás egységeinek tárgyalása az MZ/M? (Mi a múzeum?) témával indult. A kérdéskör bevezető jellegéből adódóan olyan alapfogalmakból (tárgy, néprajzi tárgy, gyűjtés, múzeum, muzealizálás stb.) és a struktúrát meghatározó csomópontokból (tárgyiasság kérdései; múzeum működése; gyűjtemény formációs folyamatai; megismerhetőség stb.) áll, amelyek nem igazán jellemzik a múzeumi (állandó) kiállításokat, ugyanakkor megmutatják a Néprajzi Múzeum nyitottságát az ezekről való gondolkodásról. Kuti Klára a Magyar Nemzeti Múzeum muzeológusa múzeumelméleti, társadalmi és tudománytörténeti nézőpontba ágyazta hozzászólását. A mai múzeumi gyakorlatok példáiban mutatta meg a mesternarratíva helyett a múzeum gyűjteményéből való kiindulást, mint módszertani kérdést és

diskurzusteremtő beszédmódot. Mélyi József művészettörténész, hozzászólása középpontjába a múzeum küldetését és a jövőképét helyezte. Pozitívként értékelte a gyűjteményi megközelítést, a struktúra által kirajzolt csomópontokat, a kortársiasság fogalmának alkalmazását, a párbeszédesebb jelleget, a magyar és nemzetközi anyag együttes szerepeltetését. Kérdésként merültek fel benne a kiállítás jövőbeli átalakulásának lehetőségei; a múlt és jelen (az önreflexió esetei pl. a költözés) példái, az elmélet és gyakorlat összefüggései.

A Múzeum születik című egység a Néprajzi Múzeum első állandó kiállításának megidézésével indul, és a három nagy tárgygyűjtést idéz fel: Xántus János 1869-71-es kelet-ázsiai expedícióját, Xántus és Römer Flóris gyűjtéseit az 1873-as bécsi világiállításra és Jankó János országos gyűjtését az 1896-os Millenniumi Kiállítás Néprajzi Falujához. Ezek alapozták meg a múzeum magyar és nemzetközi gyűjteményeit. Csorba László történész hozzászólásában dicsérte a koncepciót, mely szerint izgalmasan valósítja meg a kiállítás egészének bevezetőjében megfogalmazott alap gondolatokat: olyan megközelítést ajánl, amelyek önmagukban tükörcserepek, de külön-külön egész univerzumok érvényesülnek bennük. Felhívta a figyelmet a város és falu kapcsolatának 19. század végi átalakulására, ahol a modern városi kultúrában megjelennek a nosztalgikus elemek a falusi életformával kapcsolatban. Székely Miklós művészettörténész, javasolta, hogy kerüljön sor a tágabb múzeumi kontextus vagyis a 19. század utolsó harmadában Magyarországon bekövetkező múzeumi boom bemutatására is, melynek keretében a Néprajzi Múzeum is létrejött. Mindkét hozzászóló egyetértett abban, hogy érdemes nagyobb hangsúlyt helyezni a téma főszereplőinek jellemvonásaira, rávilágítani bennük a „felfedező emberre”, és átadni a látogatóknak a korabeli tudósok kutatói kíváncsiságát.

A **Tárgyéletrajzok** módszertani egységet bemutató prezentáció kiemelte, hogy a tárgybiográfiai módszer csupán a múzeumban őrzött tárgyak egy részénél alkalmazható, ugyanakkor azt is bemutatta, hogy milyen sokszínű egyedi történeteket képes a felszínre hozni. Szőcsné Gazda Enikő, a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum néprajzos muzeológusa azokra a veszélyekre hívta fel a figyelmet, amelyet egy kutatási módszer – jelen esetben a tárgybiográfiai megközelítés – kiállításban való bemutatása jelent. Toronyi Zsuzsanna, a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár igazgatója egy saját gyűjteményi példán keresztül mutatta be a tárgyéletrajzi módszerben rejlő lehetőségeket, és hangsúlyozta, hogy a tervezett kiállítási egység akár arra is alkalmas lehet, hogy újradefiniálja a néprajzi muzeológia fogalmát.

A konferencia harmadik napját a **Terepen** kiállítási egység indította. Az egység középpontjában a terepmunka módszertana, kiállítási nyelvre történő fordítása áll, a kiindulópont pedig a terepmunka tágran értelmezett eszközkészlete. Ehhez kapcsolódóan a terv a gyűjteményi anyag minél változatosabb térbeli, időbeni és módszertani bemutatása az egyes kutatókhoz, a kutatott területekhez vagy témákhoz kapcsolódóan. A felkért hozzászólók, Illés Péter kulturális antropológus, és Vargyas Gábor etnológus a téma értelmezésének tágabb kontextusa kapcsán felvetették a technológiai fejlődés fontosságát, a múzeumi és néprajzi tárgy fogalmának terepmunkával való összefüggéseit, valamint a gyűjteményképzés nemzetépítő jellegének hangsúlyozásának kérdését. Elsősorban a nemzetközi anyag bemutatásának eseteiben fontos szerepet kapott a kolonialista szemléletmód gyűjteményi egységekre vonatkoztatott relevanciája is.

Az **Őstörténetek** témát bemutató prezentáció az egész kiállításra vonatkozó alapvetések – gyűjteményi kiindulópont, mozaikosság, a mesternarratíva hiánya – mentén tekintette át a koncepciót. Ildikó Lehtinen néprajzkutató, a Finn Nemzeti

Múzeum egykori tudományos munkatársa felhívta a figyelmet a téma kutatását alapvetően meghatározó újraértelmezések fontosságára, illetve hangsúlyozta a kutatói motiváció és érzelmek megjelenítését a felvonultatott expedíciók, kutatások esetében. Sudár Balázs történész, a koncepció több pontatlanságára mutatott rá, amelynek oka részben a tematikus nézőpont és a gyűjteményi kiindulópont között húzódó feszültség, részben pedig a téma jelen állapotában még nem megfelelő mértékű kontextualizáltsága.

A délutáni nyitó szekcióban a Népművészet. Forrás és program téma bemutatására került sor. Ez az 1999-ben megvásárolt népies ebédlőbútor történetéből indul ki. Célja, hogy egy-egy esettanulmány, tárgytípus segítségével vázolja azt a folyamatot, melyben a népi kultúra művészeti szempontból is érdeklődésre tartó elemei 1840 és 1990 közötti nagy korszakokban megjelentek az ország gazdasági, kulturális és gazdasági törekvéseiben. Fülemile Ágnes, a Néprajztudományi Intézet főmunkatársa és Verebélyi Kincső néprajzkutató, reflexiói sokféle kérdést vetettek fel, elsősorban a népművészet, folklorizmus és reprezentáció fogalmának használatát, értelmezését és ennek megmutathatóságát; a felhasználni kívánt anyag sokféleségéből adódóan annak egyrészt tágabb, másrészt szűkebb kezelésének javaslatát, más kiállítási egységekkel való tényleges vagy gondolati összevonását. Az előadásokat követő beszélgetés során a társadalomtudományi, gazdasági, ipartörténeti háttér még hangsúlyosabb megfogalmazása, a tárgycsoportokon belüli hangsúlyok keresésének különféle szempontjai kerültek előtérbe.

A program a Művészet és etnográfia kiállítási egység tárgyalásával folytatódott. Ez a téma három egymásra épülő kérdésfelvetésből indul ki: a funkción túllépő esztétika és vizualitás mint tárgyértelmezési keret; elmozdulás a társadalom- és múzeumkritikai irányokba; a kortárs művészet beszédmód autonóm integrálása a múzeumi gyakorlatba. Ez a téma a többitől eltérően csak az Európán kívüli gyűjtemények tárgyaival dolgozik, és a megvalósításba kortárs művészek is bevonásra kerülnek. Fajcsák Györgyi sinológus, múzeum-, művészet- és művelődéstörténeti kontextusba helyezte a kiállítási egység által feldolgozott gyűjteményt. Üdvözölte a téma önálló kiállítási témaként szerepeltetését, és felépítését. További kutatási irányokra hívta fel a figyelmet (műkereskedői hálózatok, piaci igények változása stb.), javaslatot tett cím- és fogalomhasználati pontosításokra és a kiállítás látogatói szempontú megközelítésére. Róka Enikő művészettörténész nemzetközi példákon keresztül csatornáztta be az erről szóló európai gondolkodás vonásait. Nagyszabásúnak tartja a tematikus rész vállalásait és pozitívumnak értékeli a gyűjteményi, tudománytörténeti reflexió és elméleti megközelítés felkínált módjait. Ő is javaslatokat tett egyes részkérdések árnyaltabb kidolgozására a hatékonyabb befogadói élmény és megértés érdekében. Saját tapasztalatain alapulva előre mutatónak tartja a kortárs művészek bevonásával megvalósítandó Művészeti labor projektet.

A konferenciát az **Örökség** téma zárta. A kiállítási egység az örökség folyamatosságának kontextusában identitást reprezentáló, múlt és a jövő összekapcsolásában is szerepet játszó gyűjteményi tárgyakat, tárgycsoportokat értelmez. Csonka-Takács Eszter, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Szellemi Kulturális Örökség Igazgatóságának vezetője és Szijártó Zsolt a Pécsi Tudományegyetem Nyelv és kommunikáció doktori programjának vezetője értékeléseikben egyrészt a múzeum és örökség fogalmának kapcsolatát (múzeum mint örökség, múzeumi örökség), másrészt az UNESCO által is használt örökség definíció megalkotását megelőzően a múzeumba került tárgyak szerepét vetették fel. A téma kapcsán fontos kérdés a kulturális örökségként értelmezett múzeumi tárgyak és forrásközösségeik közötti dinamika és párbeszéd bemutatathatóságának lehetősége. Mindkét előadás üdvözölte

a koncepcióban hangsúlyosan megjelenő határtárgy fogalmának bevezetését és a téma bekerülését a gyűjteményi kiállítás tematikájába.

Forgatókönyv

A munka során létrejött a három – egymástól funkciójában és módszertanában alapvetően különböző – kiállítási egység megfogalmazása, amelyek mindegyike felfogható állandó kiállításként. Ezek a következők: kerámiatér, Ifjúsági kiállítás és a gyűjteményi kiállítás. Ezek mindegyikének megszületett a témakönyve és a forgatókönyve. Véglegesedett a kiállítási struktúra, minden kiállítási egységben témák, altémák, résztémák és esetek szerepelnek.

Az ifjúsági kiállítás néprajzi-kulturális antropológiai témájú kiállítás, amely – a gyűjteményi kiállításhoz hasonlóan – elsősorban a Néprajzi Múzeum gyűjteményi anyagát mutatja be és értelmezi. A tárlat a 0-18 éves célközönségnek megfelelő interpretációs megoldásokat alkalmaz egy-egy téma tárgyakkal történő kibontásához és közös végiggondolásához. A történeteket tárgyakon keresztül mondja el, amelyek prezentációját a körjük épülő demonstrációs környezet biztosítja a műtárgyak játékos, interaktív megismerésén keresztül

A Kerámiatér nyitott gyűjteményi tér: raktár-idézeteket és kiállítási installációs megoldásokat egyaránt felmutató térelemek rendszere. A raktári térnél komplexebb múzeumi tér, amelynek két önálló része két különböző, önállóan is értelmezhető, de egymással összefüggő kaput nyit a múzeumra: egy *gyűjteményi és egy társadalmi olvasat* formájában.

A gyűjteményi kiállítás

A Néprajzi Múzeum gyűjteményi kiállítása kísérlet arra, hogy a múzeum majd másfél évszázados gyűjteményi tudását, tárgyait és muzeológiai gyakorlatát újraolvassa és újraértelmezze. Kiindulópontja a gyűjtemény. A kiállítás arról mond el történeteket, hogy mi ez a múzeum, milyen tárgyai vannak, ezek hogyan olvashatók, miként álltak össze az idők során gyűjteménnyé és múzeummá. A gyűjteményi kiindulópont és a gyűjtemény mint narratíva azonban nem azt célozza, hogy a kiállítás pusztán a tudományos közönség számára legyen érdekes és izgalmas, hanem arra tesz kísérletet, hogy a felvetett problémák múzeumi perspektíváját ugyanúgy lebilincselő és kérdésekkel tarkított előadásba szervezze, mintha a kiindulópontot tematikus megközelítések adnák. A kiállítás missziója tehát, hogy a múzeumokról (szűkebben: A Néprajzi Múzeumról) való közgondolkodásba a *múzeum = kiállítás* felfogás mellett a *múzeum = gyűjtemény* felfogást is közvetítse.

A gyűjteményi kiindulópont és a hangsúlyosan problémaorientált megközelítés olyan szerkezet és beszédmód választását tette szükségessé, amely nem hoz létre lineáris narratívát, hanem olyan sűrűsödési pontokat jelöl ki a témák között és a térben, amelyek összekötése több alternatív olvasat létrehozását is megteremtheti. Ez a struktúra nem pusztán töredékes vagy mozaikos, hanem sokkal inkább a többszólamú beszédmód megteremtésére alkalmas. Ehhez viszont nagyon világos és átlátható témaszerkezet megteremtésére volt szükség.

A központi kiállítótérben látható 9 téma azonos/hasonló struktúrára épül: mindig egy ún. magtémából indul, és ebből bomlanak ki az egyes altémák. A magtéma tehát központi helyet foglal el a témák esetében, több alkalommal ez a központi szerep a térszervezésben is kifejeződik. Fontos jellemzője még a struktúrának, hogy az egyes témák – hálózatos összefüggéseik és kapcsolódásaik ellenére – moduláris

szerkezetűek: tehát nem egy lineáris történetet mondanak el, hanem – ugyan belső utalásokkal –, de önálló egységként is felfoghatók.

A ZOOM egyértelműen felvezető, hangoló témakör. Ez az épület lépcső melletti, különálló állandó kiállítási terében jelenik meg. Az MZ/M (MI A MÚZEUM?) és a MÚZEUM SZÜLETIK egyértelmű bevezető karakterű témák: az első inkább általánosabban a gyűjteménybe, a tárgy fogalmába és a múzeumságba vezeti be a nézőt, míg a második inkább az állandó kiállításról mint műfajról (is) fogalmaz meg bevezető gondolatokat. A TÁRGYÉLETRAJZOK és a TEREPEEN témák egy-egy kutatómódszertani kérdést járnak körül, míg az ŐSTÖRTÉNETEK és a NÉPMŰVÉSZELET olyan meghatározó kutatási és szemléleti irányokat is képvisel (az első egy rövidebb ideig élőt, a második egy mai napig meghatározót), amely a nem szakmai látogatók számára is könnyen azonosítható a néprajzzal, néprajztudománnyal. A MŰVÉSZELET ÉS ETNOGRÁFIA és az ÖRÖKSÉG témák pedig két olyan fogalomra épülő megközelítések (esztétika, örökség), amelyek nem alkották feltétlenül és mindig jelenlévően a néprajzi tárgykutatások fogalomkészletét, de mint szemlélet jelen voltak, majd az elmúlt évtizedek során kiemelkedően meghatározók lettek.

Két kötet, egy nemzetközi konferencia, a fogadófalra tervezett animációs film, a kiállítás témakönyve és forgatókönyve: ezek a kutatási projekt legfontosabb eredményei. Miután a projekt célja a kiállítási forgatókönyv létrehozása volt, ebben a kutatási programban a klasszikus értelemben vett nyomtatott publikációk kevesebb szerephez jutottak. A megjelentetett köteteken túl az eredmények a publikációk a kiállítási szövegekben a falakon lesznek láthatók, illetve a kiállítási katalógusban olvashatók.

A projekt megvalósítása során voltak időbeli eltérések, a tervezett képeket a költségvetéstől technikai jellegű eltérések, mindez azonban nem befolyásolta a kutatási program sikeres, az alapvető célokkal megegyező megvalósítását. A járványhelyzet nehezítette, de nem akadályozta meg az eredmények elérését.

Megszületett a Néprajzi Múzeum új állandó kiállításainak részletes forgatókönyve.

Mellékletek:

1. Az Útközben konferencia programja
2. A gyűjteményi kiállítás struktúrája, részletes tartalomjegyzéke

ÚTKÖZBEN

Online konferencia a Néprajzi Múzeum készülő állandó kiállításairól
Program

2020. november 16. hétfő

A Néprajzi Múzeum állandó kiállításai (angolul)

14.00–15.30

Köszöntő: Kemecsi Lajos

Bevezető: Szarvas Zsuzsa

A kiállítási koncepciót értékelők:

Barbara Kirshenblatt Gimblett (POLIN, Varsó)

Bojana Rogelj Skafar (Slovene Ethnographic Museum, Ljubljana)

Vita

Új állandó kiállítások - nemzetközi példák (angolul)

16.00–17.00

Weltmuseum, Wien: Christian Schicklgruber

Royal Museum of Central Africa, Tervuren: Bambi Ceuppens

Estonian National Museum, Tartu: Kristel Raattus

2020. november 17. kedd

Kerámiatér

9. 00–10.30

A Kerámiatér koncepciója: Schleicher Veronika

Reflexiók: Magyarai Márta, Novák Piroska

Vita

IFIKI / Ifjúsági kiállítás

11.00–12.30

Az IFIKI koncepciója: Foster Hannah Daisy

Reflexiók: Bán Dávid, Éliás István

Vita

Gyűjteményi kiállítás: MZ/M? (Mi a múzeum?)

14.00–15.20

A MZ/M? (Mi a múzeum?) téma koncepciója: Kőszegi Gábor

Reflexiók: Kuti Klára, Mélyi József

Vita

Gyűjteményi kiállítás: Múzeum születik (1871-1898)

15.30–16.50

A Múzeum születik (1871-1898) téma koncepciója: Granasztói Péter

Reflexiók: Csorba László, Székely Miklós

Vita

Gyűjteményi kiállítás: Tárgyéletrajzok

17.00–18.20

A Tárgyéletrajzok téma koncepciója: Szeljak György

Reflexiók: Gazda Enikő, Toronyi Zsuzsanna

Vita

2020. november 18. szerda

Gyűjteményi kiállítás: Terepen

9.00–10.20

A Terepen téma koncepciója: Szarvas Zsuzsa

Reflexiók: Illés Péter, Vargyas Gábor

Vita

Gyűjteményi kiállítás: Őstörténetek

10.30–11.50

Az Őstörténetek téma koncepciója: Hajdu Ágnes

Reflexiók: Ildikó Lehtinen, Sudár Balázs

Vita

Gyűjteményi kiállítás: Népművészet

14.00–15.20

A Népművészet téma koncepciója: Tasnádi Zsuzsanna

Reflexiók: Fülemlé Ágnes, Verebélyi Kincső

Vita

Gyűjteményi kiállítás: Művészet

15.30–16.50

A Művészet téma koncepciója: Frazon Zsófia

Reflexiók: Fajcsák Györgyi, Róka Enikő

Vita

Gyűjteményi kiállítás: Örökség

17.00–18.20

Az Örökség téma koncepciója: Wilhelm Gábor

Reflexiók: Csonka-Takács Eszter, Szijártó Zsolt

Vita

Gyűjteményi kiállítás - tartalomjegyzék

TÉMA: OBJECT ZOOM

TÉMA: MZ/M? (MI A MÚZEUM?)

- Magtéma: Múzeumgalaxis
- Altéma: Kánon és provokáció
 - Résztéma: Kanonizáció
 - 28 eset
 - Résztéma: Provokáció
 - 29 eset
- Altéma: Érzékenység
 - Résztéma: matéria
 - Résztéma: objektum
 - Résztéma: szubjektum
 - Résztéma: szakralitás
- Altéma: Múzeumüzem
 - Résztéma: kiválasztás
 - *Eset: tárgytemető*
 - *Eset: mondvacsinált*
 - *Eset: hiányzó*
 - Résztéma: besorolás
 - Résztéma: leírás
 - Résztéma: integritás
 - *Eset: restaurálás (csonkítás, kiegészítés)*
 - *Eset: hiányzó (elpusztult)*
 - Résztéma: eredet, tulajdon
 - *Eset: hatalmi pozíciók*
 - *Eset: hiányzó (ellopták, elcseréltük)*
 - Résztéma: jelentés, értelmezés
 - *Eset: néma, beszélő, félrebeszélő*
- Altéma: Útmutató
 - Résztéma: történetiség
 - *Eset: evolucionizmus*
 - *Eset: őstörténet*
 - *Eset: művelődéstörténet*
 - Résztéma: hétköznapiság
 - Résztéma: rendszerezés
 - *Eset: struktúra megjelenítése*
 - *Eset: saját rendszer*
- Altéma: Galaxis útikalauz (?)

TÉMA: MÚZEUM SZÜLETIK (1871-1898)

- Magtéma: Első állandó kiállítás (1898)
- Altéma: Első kiállítás és Xántus János Kelet-Ázsiai expedíciója (1869-1871)
 - Résztéma: Gyűjtés, kiállítás, múzeum
 - Résztéma: Háziipari-műipari tárgyak: Japán

- Rész téma: Az első néprajzi terepgyűjtés kontextusai: Borneó
Altéma: Bécsi Világkiállítás (1873): a magyarországi néprajzi tárgyak felfedezése
- Rész téma: Világkiállítások a 19. század második felében – Bécs 1873
 - *Eset: Magyarország a bécsi világkiállításon*
 - *Eset: A kiállítási falu parasztházai és népies pavilonok*
 - *Eset: Viseletes bábuk, élő alakok és viseletképek*
 - *Eset: A háziipar és a háziipari tárgyak felfedezése*
- Rész téma: Tárgyak a tudomány és modernizáció szolgálatában: a bécsi világkiállítás háziipari gyűjteménye
 - *Eset: Gyűjtés és gyűjtemény*
 - *Eset: Anyag és technológia/Természet és közösségek*
 - *Eset: Helyi mesterek remekei*
 - *Eset: Művelődéstörténeti emlékek*
 - *Eset: Néprajzi bemutatás megszületik: makettek, modellek, fényképek*
 - *Eset: Gyűjtemény a társadalom szolgálatában/Háziipar és társadalmi integráció*
 - *Eset: Háziipar és iparoktatás – iparművészet*
- Altéma: Néprajzi falu az Ezredéves kiállításon (1896)
 - Rész téma: Néprajzi falu a Városligetben
- Rész téma: Országos néprajzi gyűjtés története
 - Rész téma: Népi kultúra képe és reprezentációja 1896-ban
 - *Eset: Torda-Aranyos m., Torockó*
 - *Eset: Somogy m., Csököly*
 - *Eset: Veszprém m., Szentgál*
 - *Eset: Borsod m, Mezőkövesd, matyó*
 - *Eset: Szabolcs m., Büdszentmihály*
 - *Eset: Csongrád m, Mindszent*
 - *Eset: Csík m, székely, Felsőcsík, Gyergyóújfalu*
 - *Eset: Brassó m., hétfalusi csángó*
 - *Eset: Cigányok*
 - *Eset: Torontál m., Nagyjécsa, német, öreggazda szobája*
 - *Eset: Sáros m., szlovák, Szénnyeújfalu*
 - *Eset: Nyitra m., szlovák, Karkóc, Vörösvár*
 - *Eset: Abaúj m., Mecenzéf, német*
 - *Eset: Bács-Bodrog m., sokac, Béreg, Vajszka*
 - *Eset: Hunyad m, román, Zsil völgy, Vajdah*
 - *Eset: Krassó Szörény m., Vassafalva, román*
 - *Eset: Bereg m., Körösmező, Verecke, rutén*

TÉMA: TEREPEN

- Magtéma: Terepmunka üzemmód
- Altéma: Az antropológia előfutára - Bíró
- Altéma: "Megismerni őket annyi mint megszeretni" Objektív módszerek, személyes kapcsolatok (Torday)
 - *Eset: A kubák vizsgálata, a király barátsága*

- Eset: *Művészet-kutatás*
- Eset: *Az ábrázolások fő típusainak forrásai*
- Eset: *Formai kölcsönzések*
- Eset: *Díszítőművészet, motívumkutatás*
- Altéma: Rajztáblával és fényképezőgéppel: székelykapuk múzeumban és archívumban
 - Eset: *Székelykapu kutatás a Néprajzi Múzeum megbízásából: Szinte Gábor terepmunkája és dokumentációja, módszere*
 - Eset: *A legrégebbi székelykapu, a mikházi kapu – dokumentáció és bekerülés a múzeumba (kivétel)*
 - Eset: *Huszka József terepmunkája és dokumentációja – módszertan összehasonlítása*
 - Eset: *A székelykapu eredetvitájának kérdése*
- Altéma: Település-tér-képek
 - Eset: *Viselet (egymás mellett élés – egymásra hatás)*
 - Eset: *Nemzetiség/vallás (egymás mellett élés – különbözőség)*
 - Eset: *Településszerkezet + telekelrendezés + építkezés*
 - Eset: *Sztereoalkalmazás/kukucskáló*
 - Eset: *Örökség: Vissza a terepre*
- Altéma: Ceruzával, fénnel, filmmel. Dokumentálás mint értékmentés Somogyban
 - Eset: *A gyűjtési módszer bemutatása*
 - Eset: *Somogyi gyűjtőutak*
 - Eset: *A zselici ház*
- Altéma: Egy nap Kakasékkal. A monografikus tárgygyűjtés
 - Eset: *„Istenem, ez a tábla kukorica, belefogunk” – Egy munkanap Kakaséknál*
 - Eset: *„csak azt érném meg, hogy külön ágyba fekhethék, hogy mindenki kipihenhesse magát” – a pihenés helyei*
- Altéma: A tárgy mint forrás és dokumentum – szatmári gyűjtés
 - Eset: *A módszer bemutatása*
 - Eset: *A gyékény sokrétű felhasználása, anyag, forma funkció*
- Altéma: Mítosz, Mágia, Művészet – a piaroa kutatás
 - Eset: *A muzeológus, a zenekutató, az orvos, a sámán és a tolmács: Kutatók és közvetítők (Boglár, Halmos, Baumgartner, Carlos és Jesús Caballero illetve családjuk)*
 - Eset: *A piaróák*
 - Eset: *Vallási specialisták és tevékenységek, mítoszok és szimbólumrendszer*
 - Eset: *Maszkok és a rituális kellékek készítése*
 - Eset: *A rítus*

- *Eset: Kultúraváltás és akcióantropológia*
- Altéma: "A képekbe sűrűsödött jelentés" – családi fényképek
 - *Eset: Teresztenyei fényképfal*
 - *Eset: Amíg a kép elkészül*
 - *Eset: Képnézegetők*
- Altéma: Kelengyék Kalotaszegről - egy terep, két megközelítés
 - *Eset: A kalotaszentkirályi kelengye gyűjtésének és konstruálásának története módszertani szempontból*
 - *Eset: Az inaktelki kelengye, mint a hosszú terepmunka egyik eredménye*
- Altéma: A fonográftól a digitális felhőig – 125 év népzene kutatás terepen
 - *Eset: Népdalgyűjtés a hangrögzítés előtt*
 - *Eset: Európában először – a fonográfos gyűjtések*
 - *Eset: Stúdióban a terep -a Pátria felvételek*
 - *Eset: Magnószalagos gyűjtések - Dunántúltól a piaroákig...*
 - *Eset: A digitális technika lehetőségei*
- Altéma: Múzeum mint terep
 - Résztéma: gyűjtemény mint terep – Grünbaum gyűjtemény
 - *Eset: A kereskedő saját rituális tárgyai*
 - *Eset: A szukoti sátor*
 - *Eset: Pápai adománykönyv*
 - Résztéma: Archívum mint terep – Fotográfusok népviseleti túrán
 - *Eset: A magyaros fotográfia*
 - *Eset: A Néprajzi Múzeum magyaros fotográfiái*
 - *Eset: Csömör – térképre vetített esettanulmány*
 - Résztéma: Kiállítás mint terep – A műanyag
 - *Eset: A múzeum korábbi műanyag tárgyai*
 - *Eset: Példák a kiállításra gyűjtött tárgyakból*
 - *Eset: A múzeumi gyűjtemény összekötése a műanyag tárgyakkal*
- Altéma: Digitális terep
- Altéma – változó modul: Kortárs terepeink – Dzserba
 - *Eset: Kutatási előzmény*
 - *Eset: Kutatás különböző témákról, fókusz (esküvő) kiválasztása*
 - *Eset: Tárgygyűjtés mint új fókusz, új kutatási elem*
 - *Eset: Elméleti háttér (utólagos elemzés): átmeneti rítusok*
 - *Eset: Rítuskutatás a terepen*
 - *Eset: A rítusok helyszínei és szereplői*
 - *Eset: Az esküvő emblematikus tárgyai*

- *Eset: Hétköznapi tárgyak rituális kontextusban*
- *Eset: Színszimbolika*
- *Eset: Ékszerek*
- *Eset: Tárgybeszerzési források*

TÉMA: TÁRGYÉLETRAJZOK

- Magtéma: Módszertan
 - *Eset: maja sztélé*
 - *Eset: sámán halotti bábu*
 - *Eset: guarani fabábu (2014.6.42)*
 - *Eset: bamana nőszobor*
 - *Eset: nigériai betlehem*
 - *Eset: ködmön*
 - *Eset: lepedővég*
 - *Eset: átányi kocsi és alkatrészei*
 - *Eset: hartai szék*
 - *Eset: matyó terítő*
 - *Eset: konyhai garnitúra*
 - *Eset: sarló*
 - *Eset: kukoricavető*
 - *Eset: kalácssütő forma*
 - *Eset: dzsörzé ruha*
 - *Eset: brácsa gyufaszálakból*
 - *Eset: mentekötő, „vajdalánc”*
 - *Eset: az ősiség törvénye*
 - *Eset: Kuktafazék*
 - *Eset: muszlim kendő*
- Altéma: Egy tárgytípus, több tárgyéletrajz
 - *Eset: Menyasszonyi ládák*
 - *Eset: teknők*
 - *Eset: Kosarak*
 - *Eset: Posztó kabátok*
 - *Eset: Varrógépek*
 - *Eset: Lourdes-i szenteltvizes üvegek*
- Altéma: Egy helyen, egy időben
 - *Eset: átányi ködmönök (1954-1970)*
 - *Eset: bodonyi vászontárgyak (1954)*
 - *Eset: szuhahutai fatárgyak (1954)*
 - *Eset: Hajdúszoboszlói juhtartó gazdaság tárgyai (1961)*
 - *Eset: Besenyőtelek (1985)*
 - *Eset: Egy asszony ruhái ruhái (Méra, 1997)*
- Altéma: Tárgyak, történetek, élethelyzetek, emberi sorsok
 - *Eset: Történetek találkozása a tárgyakban. Egy bonyhádi szoba*
 - *Eset: Az otthon tárgyai*

- **NÉPMŰVÉSZET - FORRÁS ÉS PROGRAM**
- Magtéma: Egy ebédülőbútor, négy nemzedék és ami mögötte van
- Altéma: Paraszti öntudat - nemzeti öntudat / Jungfer Gyula
 - Résztéma: Népiesség és nemzeti kultúra
 - Eset: Egy tárgy: feliratos német díszlepedő népies költeménnyel 102244 (Ausztriából kitelepült német), feliraton a hangsúly, Nagyszeben környéke
 - Eset: Egy tárgy: Lisznyay szűr: népies irodalom, a szűr, mint a hazafiasság szimbolikus viselete, nemzeti módra való öltözködés a polgárság körében és a politikában
 - Eset: Több tárgy: feliratos deszka és gyerekkoporsó: 59.150.193 – népies költészet, a kismemesi minta tovább élése a tárgyakon; 74.83.32 – Csokonai versének népies megjelenése a koporsón
 - Eset: Egy tárgy: Jankó János: R18531 - A népdal születése c. festmény – népéletképek megjelenése a magyar tájjal, szimbolikus alakokkal
 - Eset: Egy tárgy: szn: Tamássy József színész zsinóros mellénye: „jelmez” - népszínmű, mint a nemzeti önismeret, a hazafias érzés felkeltése
 - Résztéma: Liszt és a cigányzene
 - Eset: Több tárgy: festmény: Cigányzenekar R18530 – cigányzenészek ábrázolása, kapcsolódás a népéletképhez
 - Eset: Egy tárgy: Liszt Ferenc: A cigányokról és a cigány zenéről Magyarországon c. könyve (1861) - Liszt találkozása a verbunkkal, hogyan épül be szerzeményeibe
 - Résztéma: Nemzeti ornamentika, historizmus
 - Eset: Több tárgy: mesterrajzok, mintakönyvek – gyűjtéstől a felhasználásig, mintalapok a nemzeti műipar és iparművészet szolgálatában
 - Eset: Egy tárgy: Szűcs-hímzéses Zsolnay-tányér – A Zsolnay-gyár termékei népi motívumok felhasználásával
 - Eset: Több tárgy: Lajta Béla építész tárgyai 62.84.1,2,4– Népi tárgyak motívumai az építészetben és az iparművészeti tárgyakon
- Altéma: Háziipar, integráció, művészet/ Jungfer Matild
 - Résztéma: Háziipar és integráció
 - Eset:Több tárgy: Izabella blúz: 74.107.4 és mintái - az arisztokrácia példája, a népi díszítmények használata öltözeteken, a háziipar megteremtése, felkarolása az arisztokrácia részéről

- *Eset: Több tárgy: kalotaszegi varrottások, Gyarmathy Zsigáné szerepe*
Eset:Több tárgy: kalotaszegi szobrok, kalotaszegi faragóiskola
- **Résztéma: Arts and Crafts Magyarországon – Malonyay Dezső és köre**
 - *Eset: Egy tárgy: Malonyay fejfája 60.75.42 - a publicista és a művészek, a népi kultúra felfedezői*
 - *Eset:Több tárgy: Lajta Béla építész tárgyai 62.84.1,2,4– Népi tárgyak*
motívumai az építészetben és az iparművészeti tárgyakon *Eset:Több tárgy: Juhász Árpád grafikák és játéktárgyak*
- **Résztéma: Bartók Béla és az új magyar zenei nyelv**
- *Eset: Egy tárgy: 21987 Péntek Gyugyi-pad: népdalgyűjtés terepen és feldolgozásban*
- **Altéma: Magyarország - „Önmagunkba zárva” / Dálnoki Miklós Béla**
 - **Résztéma: Népművészet a hétköznap és a politika világában – „Magyart a magyarnak”**
 - *Eset: Egy tárgy: szegedi kislányszűr 86.4.1, mint ünnepi viselet a '30-as években*
 - *Eset:Több tárgy: fotók, Gönyey szerkesztette Gyöngyösbokréta térkép a tánc típusokkal – Térképes illusztráció a tánc típusokról, a mozgalom országos jellegéről*
 - *Eset:Több tárgy: Színpadképek, jelmeztervek, kották Kodály: Hány János*
 - *Eset: Egy tárgy: Tüdős Klára által tervezett ruha 95.52.1 – Sárközi hímzéssel, magyaros divat elterjedése*
 - *Eset:Több tárgy: rajzok és textilek, Cinkotai Tanítóképző*
 - *Eset:Több tárgy: rátétes népies falvédők, iparművészeti oktatás*
- **Résztéma: A népi kultúra mozgósító ereje: népművészet az elszakított területeken**
 - *Eset:Több tárgy: a vargyasi festett ládák 76.18.1, 2002.51.1 - emléktárgy* *Erdély*
visszatérésére
 - *Eset:Több tárgy: Domokos Pál Péter és a székelyruha mozgalom*
- **Résztéma: Népművészet és turizmus**
- *Eset: Egy tárgy: Ferenczi Jolán hímzett blúza: 2019.64.3 – a blúz, mint népművészeti áru*
- *Eset: Több tárgy: svéd gyerekek magyaros ruhái, 2010.38.1, 2, 10, 38 - Hazai népművészeti boltból (Wallenberg)*
- *Eset:Több tárgy: plakátok, képeslapok, turisztikai kiadv. Mallász Gitta és a népművészeti vendégházak*

- Rész téma: Művészet és szociográfiai elkötelezettség
 - Eset: Több tárgy: Falvédő 2019.34.8 – és egy rajz R122 - Kis Jankó Bori száz rózsája
 - Eset: Egy tárgy: Kálmán István szarukürtje 2004.50.31 – a népművészet intézményesülése, népművészeti karrier
 - Eset: Több tárgy - Rákosi 60/propaganda népművészet
 - Eset: Egy tárgy: estélyi ruha 2010.39.1 – A kalocsai népművészet
 - Eset: Több tárgy: Szóttések szövetkezetekben Sárköz, Paszab, Heves

- Altéma: Népművészet parasztság nélkül/ Miklós Edit
 - Rész téma: Népművészek egyéni pályán és szövetkezetekben
 - Eset: Több tárgy: Falvédő 2019.34.8 – és egy rajz R122 - Kis Jankó Bori száz rózsája
 - Eset: Egy tárgy: Kálmán István szarukürtje 2004.50.31 – a népművészet intézményesülése, népművészeti karrier
 - Eset: Több tárgy - Rákosi 60/propaganda népművészet
 - Eset: Egy tárgy: estélyi ruha 2010.39.1 – A kalocsai népművészet
 - Eset: Több tárgy: Szóttések szövetkezetekben Sárköz, Paszab, Heves

- Rész téma: Szabadidő, lokális identitás
 - Eset: Több tárgy: Molnár József hímzései - emlék a parasztságról, visszatartott hagyományok
 - Eset: Több tárgy: népviseletes babakészítő munkái
 - Eset: Több tárgy: R25541-től, magos képek, letűnt világ emlékezete

- Rész téma: Nomád nemzedék, táncmozgalom, régi tárgyak új közegben
 - Eset: Több tárgy: táncmozgalmak ruhák (blúz, szoknya, moldvai tarisznya): székelyi táncmozgalmak (?) / az alulról szerveződő mozgalom
 - Eset: Több tárgy: Fiatal Népművészek Stúdiója

- Altéma: Népművészet / kommentált látványtár
 - Eset: Betyárábrázolások, nemzeti jelképek (népiesség és nemzeti kultúrával szemben)
 - Eset: Hangszerek (Lisztrel szemben)
 - Eset: Cifraszűrök, subák (historizmussal szemben)
 - Eset: Kalotaszegi hímzések (háziiparral szemben)
 - Eset: Kalotaszegi faragások (Malonyayval szemben)
 - Eset: Sárközi nők ("magyart a magyarnak"-kal szemben)

- *Eset: Palóc áttört padok (Gyöngyösbokrétával szemben)*
- *Eset: Erdélyi háziipar (Elszakított területekkel szemben)*
- *Eset: Mezőkövesd (turizmussal szemben)*
- *Eset: Hortobágy (szociográfiával szemben)*
- *Eset: Kalocsa (egyéni alkotók és szövetkezetek résszel szemben)*
- *Eset: Vankóné Dudás Juli (szabadidő, lokális identitással szemben)*
- *Eset: "Piros pántlikás" tárgyak (táncházmozgalommal szemben)*

▪ **TÉMA: ŐSTÖRTÉNETEK**

▪ Magtéma: Zichy-expedíciók

- *Eset: Lovasnomádokkal kapcsolatos tárgyak - Kaukázus, Közép-Ázsia* *Eset: A honfoglalók viseletének díszítményeivel kapcsolatba hozott, közép-ázsiai motívumok - Közép-Ázsia*
 - *Eset: Feltételezett őshazákból származó, magyarok őseihez vagy rokonaihoz* *nem köthető tárgyak - Kína, Japán, India, Perzsia*

▪ Altéma: Nyelvrokonság (Reguly Antal gyűjteménye)

- *Eset: hősi énekek – Reguly és Pápay összekapcsolódása*
- *Eset: nyilak – vadászat mint ősfoglalkozás*
- *Eset: örökség és modern kori etnikai identitás*
- *Eset: Kerecsi Ágnes Pápay-útja és a tárgyak*

▪ Altéma: Közös motívum, közös rokonság? A kéregedény

- *Eset: Finn-magyar-osztják kéregedények*
- *Eset: Kéregedények a világ különböző tájairól*
- *Eset: Anyag és funkció*
- *Eset: Kéregedények mai használatban*

▪ Altéma: Halászat mint ősfoglalkozás?

- *Eset: a téma és a korszak kutatásának általános jellemzői*
- *Eset: Herman Ottó munkássága*
- *Eset: egymásra épülő kutatói életművek*
- *Eset: összehasonlító eszközvizsgálatokból levont következtetések kritikája*

▪ Altéma: Zenei rokonság

- *Eset: Korai zenei gyűjtések*
- *Eset: Hasonló vagy különböző?*
- *Eset: A gyűjtések folytatás*

- Altéma: Ósvallás
 - *Eset: Darhat sámán nő teljes felszerelése*
 - *Eset: Kortárs kapcsolódás*
- Altéma: Összehasonlító kutatás tágabb keretben (Baráthosi)
 - *Eset: rituális ajnu tárgyak*
 - *Eset: kortárs kapcsolódás*
- Altéma: A lóörző turáni
 - *Eset: A ló "szerepei" a baskír kultúrában*
 - *Eset: archaikum keresése*
 - *Eset: Íjrekonstrukció - részvételi projekt*
 - *Eset: életmód átalakulása*
- Altéma: Ornamentika és őstörténet
 - *Eset: Huszka módszertana (források, elméletek)*
 - *Eset Huszka József tervei, kiemelve és összekötve a pávaszem és istenfa motívumokkal*
- **TÉMA: MŰVÉSZET ÉS ETNOGRÁFIA**
- Magtéma: Bettanin gyűjtemény - művészi tárgyak
- Altéma: Nem-funkció
 - Résztéma: Orientalista művészet
 - Résztéma: Régészet és művészet
 - Résztéma: „Törzsi” művészet
- Altéma: Szépség
 - Résztéma: Fekete női test
 - Résztéma: Nem-európai tekintet
 - Résztéma: Forma és design (ipar és művészet)
- Altéma: Ábrázolás
 - Résztéma: Emberábrázolás
 - Résztéma: Szellemábrázolás
 - Résztéma: Természet (állat, növény)
 - Résztéma: Narratíva (történet, mozgás)
- Altéma: Művészet és múzeum
 - Résztéma: Magángyűjtés és múzeum
 - Résztéma: Affinitás – kurátori tekintet
- **TÉMA: ÖRÖKSÉG**
- Magtéma: A busójárás
 - *Eset: busótársadalom – busócsoportok*
 - *Eset: szép busók, jankelék és boszorkák (női szál)*
 - *Eset: Duna*

- *Eset:tűz*
- *Eset:tambura zenészek*
- *Eset:bocskorkészítők*
- *Eset:maszkfaragók*
- *Eset:sokác identitás*
- *Eset:Busóudvar*
- *Eset:Mohács Város Önkormányzata*
- *Eset:turisztikai szolgáltatók*
- *Eset:kézművesek*
- *Eset:szuvenírkészítők*
- *Eset:Unesco*
- *Eset:turisták*
- *Eset:művészeti inspiráció*
- *Eset:néprajzkutatók - Raffay Anna*
- *Eset:néprajzkutatók - Minorics Tünde*
- *Eset:farsangi maszkos alakoskodók*
- *Eset:Max Gluckman (lázadási rítus)*
- *Eset:Kanizsai Dorottya Múzeum*
- *Eset:Néprajzi Múzeum*
- *Eset:mi még?*
-
- Altéma: Örökség hordozója – tartalma
 - Résztéma: egyéni - közösségi
 - *Eset: mezőtúri butellák*
 - *Eset: Miskakancsó*
 - Résztéma: örök-változó
 - *Eset: verbunk*
 - *Eset: matyó kötények*
 - Résztéma: tárgyi-szellemi
 - *Eset: fejfák*
 - *Eset: malangan*
 - *Eset: al-dunai halászat*
 - *Eset: Róheim viaszhengerek*
 - *Eset: táncházmozgalom*
 - *Eset: Kodály-módszer*
 - Résztéma: táj és kulturális örökség
 - *Eset: hortobágyi pásztorok*
 - *Eset: növényzetismeretük*
 - Résztéma: tudományos örökség
 - *Eset: Bátky*
 - *Eset: Söprűk*
- Altéma: Repatriáció
 - Résztéma: koponyák
 - *Eset:emberi*
 - *Eset:állati*
 - Résztéma: csurunga
 - Résztéma: magyarkomjádi ikonosztáz

- Altéma: regionális és lokális örökség
 - *Eset: székely ruha*
 - *Eset: menyasszonyi öltözet*

- Altéma: Problémás örökség („Dark heritage”)
 - *Eset: fizikai antropológia*
 - *Eset: gender*
 - *Eset: intimitás*
 - *Eset: asszonyfarsang.*
 - *Eset: fejedelmek trófeák és relativizmus*
 - *Eset: állattartás, állatkínzás*